

Uluslararası Eğitimde Nitel Araştırmalarda
Mükemmellik Arayışı Dergisi (UENAMAD)
International Journal of the Pursuit of Excellence
Qualitative Research in Education (IJPEQE)

<http://www.uenamad.elayayincilik.com/>

Öğretmenlerin Mobbing Kavramına İlişkin Algıları: Bir Metafor Çalışması

Hülya ÇINAR¹, Necati CEMALOĞLU²

Öz

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2022-2023 eğitim öğretim yılında devlet okullarında çalışmakta olan 613 öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan ve iki bölümden oluşan Metafor Formu kullanılmıştır. Metafor formunda öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin metaforlarını ortaya çıkarmak için açık uçlu bir cümleyi (Mobbing..... gibidir. Çünkü .....) tamamlamaları istenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analizi tekniğiyle analiz edilmiş ve uygun kategoriler altında yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda 167 farklı mobbing metaforuna ulaşılmıştır. En yüksek frekansa sahip 5 mobbing metaforu psikolojik baskı/baskı, psikolojik şiddet/şiddet, psikolojik işkence/işkence, zorbalık, psikolojik taciz/taciz olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mobbing, metafor, psikolojik baskı, psikolojik şiddet

Teachers' Perceptions Regarding The Concept of Mobbing: A Metaphor Work

Abstract

The aim of this research is to reveal teachers' perceptions of the concept of mobbing through the metaphors. In line with the purpose of the research, the phenomenology method that was one of the qualitative methods was used in this study. The study group of the research consists of 613 teachers working in public schools in 2022-2023 academic year. Easily case sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used in creating the study group of the research. In the study, the metaphor form, prepared by the researchers and consisting of two parts, was used as a data collection tool. In the metaphor form, the teachers were asked to complete an open-ended sentence (Mobbing is like.....Because.....) to reveal their metaphors regarding the concept of mobbing. The data obtained from the research were analyzed with the descriptive analysis technique and interpreted under the appropriate categories. As a result of the research, 167 different mobbing metaphors were reached. The 5 mobbing metaphors with the highest frequency were found to be psychological pressure/pressure, psychological violence/violence, psychological torture/torture, bullying, psychological harassment/harassment.

Keywords: Mobbing, metaphor, psychological pressure, psychological violence

Makale Geçmişi
Makale Türü
Önerilen Atf

Geliş: 12.05.2024

Kabul: 25.06.2024

Yayın: 30.06.2024

Araştırma Makalesi

Çınar, H.& Cemaloğlu, N. (2024). Öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin algıları: bir metafor çalışması, *Uluslararası Eğitimde Nitel Araştırmalarda Mükemmellik Arayışı Dergisi*, 3(1), 32-43.

¹ Sorumlu yazar: Öğretmen, Devrekâni Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu, Kastamonu/Türkiye, hlyacinar@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3796-3647

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi ABD, Ankara/Türkiye, necem@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7753-2222

Giriş

Mobbing kavramı Latince’de “kararsız kalabalık” anlamında kullanılan “mobile vulgus” kelimesinden gelmektedir. Pek çok ülkede mobbing şeklinde kullanılan bu kavram işyerlerinde görülen psikolojik şiddet, baskı, kuşatma, taciz, rahatsız etme ve sıkıntı verme eylemlerini içermektedir (Polat, 2021, s. 133). Mobbing kavramının tarihsel süreci incelendiğinde kavramın kullanım yerinin değiştiğini söylemek mümkündür.

Mobbing kavramı önceleri çocuklar arasında gerçekleşen zorbalıkları anlatmak amacıyla kullanılmıştır. 1950-1960’lı yıllarda işyerlerinde yapılan çalışmalar mobbingin sadece çocuklar arasında ortaya çıkmadığını göstermiştir. Latince kökenli olan mobbing sözcüğü “bireyi sıkıştırmak, bunaltmak ve taciz etmek” anlamlarında kullanılmaktadır. Mobbing çoğunlukla işyerlerinde bir bireyin veya bir grubun bir çalışana aylar ya da yıllar boyunca sistematik olarak baskı yapmasıdır (İçli, 2021, s. 161-162). Mobbing örgüt içinde pek çok olumsuz durumun ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Örgüt içinde motivasyon kaybı, mesleki tükenmişlik, örgütsel sessizliğe sebep olan örgütsel davranış çeşitlerinden biri olan mobbing, yıldırma ve psikolojik baskı davranışlarını içine alan amaçlı ve kasıtlı bir davranış biçimidir. Mobbing kavramını ilk kez 1963 yılında tanımlayan Avusturyalı bilim insanı Konrad Lorenz’dir. Lorenz bir grup hayvanın davranışı ile bağlantı kurarak mobbingi küçük hayvan gruplarının güçlerini birleştirerek büyük hayvanları korkutmak için gerçekleştirdikleri davranışlar olarak değerlendirmiştir (Turan, 2021, s.90). İş hayatında mobbing kavramını 1980’lerin başında ilk defa kullanan kişi ise Almanya’da yaşayan Alman Endüstri psikologu Heinz Leymann’dır. Leymann işgörenler arasında benzer şekilde uzun süreli düşmanca ve saldırgan davranışların varlığını saptayarak mobbing kavramını kullanmıştır (Tınaz, 2011, s.11). İlk iş travması kliniğinin kurucusu da olan Leymann çalışmalarında hem mobbingin tanımını yapmış hem de mobbingin iş ilişkilerinde en çok hangi davranış biçimleri ile ortaya çıktığını belirterek mobbing davranışlarını sınıflandırmıştır (Palabıyık, 2021, s.22).

İşyerlerinde yaşanan her sinirlenme, kavga ya da tartışmayı mobbing olarak nitelendirmek doğru değildir. Yaşanan durumun mobbing kapsamında değerlendirilmesi için anlık bir olay veya davranış yerine sistematik şekilde tekrarlanan hareketler olması gerekir (Erdoğan, 2009). Çalışma yaşamında psikolojik terör veya mobbing, bir veya birkaç kişi tarafından çoğunlukla bir kişiye yönelik sistematik bir şekilde yönlendirilen düşmanca ve etik olmayan iletişim anlamına gelir. Katılımcılardan biri ezilen kişi olana kadar bu tür mobbingin karşılıklı olduğu durumlar da vardır. Bu eylemler sık sık (hemen hemen her gün) ve uzun bir süre boyunca (en az 6 ay için) ve bu sıklık ve süre sebebiyle hatırı sayılır derecede psişik, psikosomatik ve sosyal sefaletle sonuçlanır. Bu tanım geçici çatışmaları ortadan kaldırır ve psikosoyal durumun psikiyatrik ve/veya patolojik durumlarla sonuçlanmaya başladığı geçiş bölgesine odaklanır (Leymann, 1990, s. 120). Altı aylık süre, mağdurun maruz kaldığı mobbingden etkilenmesi durumunda oluşabilecek psikolojik problemlerin tespiti için tıbben gerekli olduğu düşünülen zamandır (Tanrıverdi, 2023, s.4).

Sağlıklı iş yerleri mobbinge ya da daha başka kişilerarası suistimal ya da taciz biçimine müsaade etmeyen saygılı ve hesap verebilir örgütlerdir. Şaşırtıcı bir şekilde, bu tür sağlıklı ve hesap verebilir kuruluşlar çoğunlukla oldukça başarılı ve üretkendir ve eğer özel sektördeyseler oldukça kârlı olabilirler. Bu niteleyici ekleniyor çünkü rekabetçi ve ekonomik olarak stresli zamanlarda başarılı kuruluşlar üretken ve kârlı kalmak için çalışanların refahına düşük bir önceliği vermeyi de kapsayan çoğunlukla "ne gerekiyorsa" yapmak zorunda olduklarına dair yaygın bir algı vardır (Duffy ve Sperry, 2014, s.163).

İş yeri terörü olarak da adlandırılan mobbing sektör ve hedef ayırt etmeksizin akademiden üniformalı çalışanlara, özel sektörden kamu çalışanlarına kadar her camiada görülebilmektedir (Topcu ve Korkmaz, 2021, s. 41). Emeğin yoğun olması, üst ve alt ilişkilerinin devamlılığı ve yükselme fırsatlarının sınırlılığı nedeniyle eğitim örgütlerinin doğal olarak duygusal tacize maruz kalma olasılığı diğer sektör, örgüt ve kurumlara göre daha fazladır (Çeliköz ve Çeliköz, 2017). Bu bağlamda yerli ve yabancı literatür incelendiğinde öğretmenlerin mobbing algıları ve görüşlerini belirlemeye yönelik pek çok araştırma olmasına rağmen öğretmenlerin mobbing algılarını metaforlar yoluyla ortaya çıkarmaya yönelik araştırmaların yeterli sayıda olmadığı ve geniş kapsamlı örneklemelerle yapılmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırmanın literatürdeki eksikliği gidererek alana katkı sağlayacağı öngörülebilir. Bu

çerçeve bu çalışma öğretmenlerin mobbinge yönelik algılarını metaforlar yoluyla belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar nelerdir?
2. Öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar incelendiğinde ortaya çıkan kavramsal kategoriler nelerdir?
3. Öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin oluşturdukları metaforların gerekçeleri nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda mobbing kavramına yüklenen anlamlar derinlemesine incelendiği için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmada araştırma tasarımı süreci araştırmacının nitel bir araştırma yürütmeye karar verirken yaptığı felsefi varsayımlarla başlamaktadır. Ayrıca araştırmacılar araştırma projesine kendi dünya görüşlerini, paradigmalarını ya da kendi inanç dizilerini de getirirler ve bunlar çalışmanın yürütülmesi ve yazılması konusunda bilgilendirmektedir. Bununla birlikte, nitel araştırmaya yönelik pek çok yaklaşımda araştırmacılar çalışmayı daha çok şekillendirmek için yorumlayıcı ve teorik çerçeveleri kullanmaktadır. İyi bir araştırma, bir çalışmanın yazımında bu varsayımların, paradigmaların ve çerçevelerin açıkça yapılmasını ve bunların en azından araştırmanın yürütülmesini etkilediğinin farkında olmayı gerektirmektedir. (Creswell, 2007, s. 15). Fenomenolojik araştırmada bireysel evren araştırılmaktadır. Bu yaklaşımın özünü bireysel tecrübeler oluşturmaktadır. Araştırmacı bireylerin öznel tecrübelerine odaklanmaktadır. Bireyin algıları ile olaylara yükledikleri anlamlar araştırılmaktadır (Baş ve Akturan, 2017, s.86).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında devlet okullarında çalışmakta olan 613 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlere facebook ve whatsapp öğretmen grupları aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntemle araştırmacı yakın ve erişilmesi kolay bir durumu seçerek araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Bu yöntem diğer örnekleme yöntemlerinin kullanma olanağının mümkün olmadığı araştırmalarda tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 121). Katılımcılara ait bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Değişken	Kategori	N	%	Değişken	Kategori	N	%	Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	479	78	Sınıf	Sınıf	101	16,48	Kıdem	1-5 yıl	169	27,57
	Erkek	134	22		Okul Öncesi	57	9,3		5-10 yıl	121	19,74
	Toplam	613	100		Meslek D.	32	5,22		10-15 yıl	122	19,9
Yaş	22-30 arası	178	29,04	Branş	Sayısal	84	13,7	15-20 yıl	87	14,19	
	31-40 arası	255	41,6		Sözel	131	21,37	20-üzeri	114	18,6	
	41-50 arası	136	22,19		Yabancı Dil	113	18,43	Toplam	613	100	
	51 -60 arası	43	7,01		Özel	40	6,53	İl	295	48,12	
	61-65 arası	1	0,16		Eğt./PDR			Görev Yeri	İlçe	243	39,64
Toplam	613	100	Sanat ve Spor	55	8,97	Köy	75		12,24		
Görev Bölgesi	Karadeniz	98	15,99	Toplam	613	100	Toplam		613	100	
	Akdeniz	40	6,53	Okul Türü	Okul öncesi	31	5,06	Eğitim Durumu	Lisans	496	80,91
	Marmara	110	17,94		İlkokul	156	25,45		Lisansüstü	117	19,09
	Ege	59	9,62		Ortaokul	184	30,02		Toplam	613	100
	İç Anadolu	159	25,94	Lise	242	39,47	Eğitim Durumu	Lisans	496	80,91	
	Doğu Anadolu	65	10,6	Toplam	613	100		Lisansüstü	117	19,09	
Güneydoğu A.	82	13,38	Eğitim Durumu	Lisans	496	80,91	Toplam	613	100		
Toplam	613	100		Lisansüstü	117	19,09	Toplam	613	100		

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %78’inin kadın ve %22’sinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %29,04’ünün 22-30 yaş arası, %41,60’ının 31-40 yaş arası, %22,19’unun 41-50 yaş arası, %7,01’inin 51-60 yaş arası ve %0,16’sinin 61-65 yaş arasında olduğu bulunmuştur. Katılımcılara ait

bazı benzer özellikteki branşlar gruplandırılarak verilmiştir. Buna göre yiyecek ve içecek, çocuk gelişimi, İHL meslek dersleri, işletme, moda ve tasarım, sağlık ve tarım öğretmenleri meslek dersleri öğretmenleri; matematik, fen bilimleri, fizik, kimya, biyoloji öğretmenleri sayısal dersleri öğretmenleri; Türkçe, bilişim, tarih, coğrafya, din kültürü ve ahlak bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmenleri sözel dersleri öğretmenleri; İngilizce, Almanca ve Arapça öğretmenleri yabancı dil öğretmenleri; beden eğitimi, teknoloji tasarım, görsel sanatlar ve müzik öğretmenleri sanat ve spor öğretmenleri olarak gruplandırılmıştır. Öğretmenlerin %16,48'inin sınıf, %9,30'unun okul öncesi, %5,22'sinin meslek dersleri, %13,70'inin sayısal, %21,37'sinin sözel, %18,43'ünün yabancı dil, %6,53'ünün özel eğitim ve PDR, %8,97'sinin sanat ve spor öğretmeni olduğu bulunmuştur.

Öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde %80,91'inin lisans ve %19,09'unun lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür. Lisansüstü mezunu olan öğretmenleri tamamı yüksek lisans mezunu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin kıdemleri incelendiğinde ise %27,57'sinin 1-5 yıl arası, %19,74'ünün 5-10 yıl arası, %19,90'ının 10-15 yıl arası, %14,19'unun 15-20 yıl arası, %18,60'ının 20 yıl ve üzerinde kıdeme sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların %5,06'sı okul öncesi, %25,45'i ilkökul, %30,02'si ortaokul, %39,47'si ise lisede çalışmaktadır. Araştırmaya 7 coğrafi bölgeden katılım sağlandığı görülmüştür. Buna göre bu çalışmaya öğretmenlerin %15,99'u Karadeniz Bölgesi'nden (Düzce 5, Bolu 1, Zonguldak 2, Karabük 3, Bartın 12, Kastamonu 44, Sinop 3, Çorum 7, Samsun 5, Ordu 3, Tokat 5, Giresun 1, Trabzon 4, Rize 3 öğretmen); %6,53'ü Akdeniz Bölgesi'nden (Burdur 3, Isparta 5, Antalya 8, Mersin 3, Adana 7, Kahramanmaraş 6, Osmaniye 2, Hatay 6 öğretmen); %17,94'ünün Marmara Bölgesi'nden (Bursa 12, Kırklareli 1, Tekirdağ 4, İstanbul 69, Kocaeli 10, Sakarya 4, Balıkesir 4, Çanakkale 5, Yalova 1 öğretmen); %9,62'si Ege Bölgesi'nden (İzmir 14, Aydın 7, Muğla 11, Manisa 4, Kütahya 1, Uşak 2, Afyon 3, Denizli 17 öğretmen); %25,94'ü İç Anadolu Bölgesi'nden (Eskişehir 11, Ankara 54, Kırıkkale 2, Sivas 34, Nevşehir 1, Kayseri 33, Yozgat 6, Aksaray 2, Konya 13, Niğde 1, Karaman 2); %10,60'ı Doğu Anadolu Bölgesi'nden (Malatya 8, Elazığ 2, Bingöl 8, Muş 4, Erzurum 9, Bitlis 7, Şırnak 7, Hakkari 4, Van 4, Iğdır 2, Kars 3, Ağrı 7); 13,38'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden (Gaziantep 14, Adıyaman 3, Şanlıurfa 26, Diyarbakır 11, Mardin 11, Batman 7, Siirt 6, Kilis 4) katılmıştır. Son olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin %48,12'sinin il merkezinde, %39,64'ünün ilçede ve 12,24'ünün ise köyde yaşadığı görülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada 2 bölümden oluşan ve ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış form kullanılmıştır. Formun birinci bölümünde katılımcılardan cinsiyet, yaş, branş, eğitim durumu, kıdem, okul türü, görev bölgesi ve görev yeri bölümlerini doldurmaları istenmiştir. Formun ikinci bölümünde ise katılımcıların deneyimlerinden faydalanarak açık uçlu "Mobbing..... gibidir. Çünkü ....."cümlesini tamamlamaları istenmiştir. İlk cümlede katılımcıların mobbing kavramına ilişkin metafor oluşturmaları ve ikinci cümlede oluşturdukları metaforun nedeni belirtmeleri hedeflenmiştir. Forma son şekli verildikten sonra Gazi Üniversitesi Etik Kurulu'ndan Etik izin alınmıştır. Araştırmada kullanılan Metafor Formu Google Forms aracılığıyla öğretmenlere uygulanmıştır. Katılımcılara ulaşmak için WhatsApp ve Facebook öğretmen grupları kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiş, metaforlar oluşturulmuş ve uygun kategoriler altında sunularak yorumlanmıştır. Araştırmada metaforları desteklemek amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Betimsel analizde daha önceden belirlenen temalara göre veriler özet haline getirilir ve sonrasında da yorumlanır. Veriler araştırma sorularından çıkarılan temalara göre düzenlenebileceği gibi görüşme süreçlerinde soru ve boyutlara göre de yazılabilir. Bu analiz türünde görüşülen veya gözlenen bireylerin görüşlerini dikkat çekici şekilde ortaya koymak amacıyla sık sık doğrudan alıntılar yapılır. Hedef elde edilen verileri düzenli şekilde ve yorumlara yer verilerek okuyucuya aktarmaktır. Betimlemeler açıklanır, yorumlanır, neden sonuçları irdelenir ve sonuç çıkarılır. Son olarak da temalar ilişkilendirilir, anlamlandırılır ve tahminlerde bulunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 239-240). Bu araştırmada tema ifadesi yerine kategori ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda öznellik düzeyinin fazla olması ve geçerlik güvenirliliğinin düşük olması nedeniyle eleştirilmektedir. Nitel araştırmaların genel bir sistematige sahip olmadığı, çoğunlukla belirli bir araştırmacıya bağlı şekilde bulgular ortaya çıkardığına dair eleştiriler bulunmaktadır. Eleştirilerin temel kaynağında ise belge ve bulgulara yönelik raporlamaların düşük nitelikte olması gösterilmektedir. Bilgi edinmenin güç olması, fenomenlere dair bütüncül bir bakış açısını açığa çıkaran nitel araştırmaya yönelik bu eleştirilerin adil olmadığı ifade edilebilir. Nitel araştırma yöntemleri ile insan yaşamı ve sosyal hayata dair anlam ve deneyim boyutları anlaşılır hale gelmektedir. Diğer bir ifadeyle nitel çalışmalar doğası gereği istatistiksel ve deneysel hesaplamalara dayanmamaktadır (Brink, 1991; akt. Arastaman vd. 2018). Bu araştırmada çalışmanın güvenilirliğini artırmak için “denetim ve literatür taraması yöntemleri” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler ve kodlar yazılı ve dijital olarak araştırmacıların bilgisayarlarında şifreli şekilde saklanmaktadır. Talep edildiğinde tüm veriler Milli Eğitim Bakanlığı denetimine açıktır. Ayrıca araştırmanın öncesinde ve araştırma sürecinde ilgili literatür ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için ise “katılımcıların önyargılarını minimuma indirme” yönteminden faydalanılmıştır. Google Forms ile oluşturulan ve katılımcılara dijital olarak ulaştırılan formda araştırmanın amacı ayrıntılı şekilde anlatılmıştır ve katılımcıların araştırmacılara kolay ulaşabilmeleri için telefon numarası ve mail adresleri forma eklenmiştir.

Araştırmacıların rolü

Araştırmacılar araştırmanın her aşamasını beraber yürütmüştür.

Bulgular

Bu kısımda araştırmadan elde edilen tüm bulgular araştırmanın alt amaçlarında belirlenen sıra temel alınarak verilmiştir.

Mobbing Kavramına İlişkin Oluşturulan Metaforlar

Araştırmada öğretmenlere mobbing kavramıyla özdeşleştirdikleri metaforları yazmaları istenmiştir. Öğretmenlerin mobbinge özdeşleştirdikleri metaforlar iki gruba ayrılmıştır. Tablo 2’de 5 ve 5’ten büyük frekansa sahip metaforlar, Tablo 3’te ise frekansı 5’ten küçük olan metaforlar verilmiştir.

Tablo 2

Frekansı 5 ve 5’ten Büyük Olan Mobbing Metaforları

Metafor	f	Metafor	f
Psikolojik baskı/baskı	92	Depresyon	8
Psikolojik şiddet/şiddet	53	Hapishane	8
Psikolojik işkence/işkence	32	Tehdit	8
Zorbalık	25	Huzursuz etme	6
Psikolojik taciz/taciz	20	Beceriksiz/yetersiz hissetme	6
Acizlik /çaresizlik hissi	13	Onur kırıcı davranış	6
Dışlama	11	Kişilik hakları ihlali	6
Kanser	11	Aciz insan davranışı	6
Zulmetme	11	Zehir	6
Yıldırma	11	Esaret	5
Kâbus	10	Dayatma	5
Aşağılama	10	Kötü davranma	5
Bulaşıcı/salgın hastalık	9	Hakaret etme	5
Eziyet etme	9	Toplam	405
Değersizleştirme	8		

Tablo 2 incelendiğinde frekansı 5 ve 5’in üstünde olan 28 metafor olduğu görülmektedir. Metaforların toplam frekansı ise 405 olarak bulunmuştur. Frekansı 5’in üzerinde olan metaforlar ve bu metaforlara ait frekans değerleri şu şekildedir: psikolojik baskı/baskı 92, psikolojik şiddet/şiddet 53, psikolojik işkence/işkence 32, zorbalık 25, psikolojik taciz/taciz 20, acizlik/çaresizlik hissi 13, dışlama 11, kanser

11, zulmetme 11, yıldırma 11, kâbus 10, aşağılama 10, bulaşıcı/salgın hastalık 9, eziyet etme 9, değersizleştirme 8, depresyon 8, hapisane 8, tehdit 8, huzursuz etme 6, beceriksiz/yetersiz hissetme 6, onur kırıcı davranış 6, kişilik hakları ihlali 6, aciz insan davranışı 6, zehir 6, esaret 5, dayatma 5, kötü davranma 5, hakaret etme 5.

Tablo 3
Frekans 5'ten Küçük Olan Mobbing Metaforları

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Engelleme	4	Sevilmeyen yiyecek/yemek	3	Pres Makinesi	2	Karbondioksite maruz kalma	1	Ölüm	1	Tuzlu tatlı	1
Motivasyon kaybettirme	4	Vicdansız/merhametsiz davranma	3	Ayağı sıkın /vuran ayakkabı	2	Tüp kamyonu ile ateşe yaklaşma	1	İç karartıcı hava	1	Sakız	1
Suç işleme	4	Kusur bulma	2	Cinayet	2	Kaldırılmayan ağır taş	1	Rüzgâr	1	Boğazda kalan lokma	1
Meslekten soğutma	4	Ayrım yapma	2	Baş ağrısı/migren	2	Rutubet	1	Toplu gaz zehirlenmesi	1	Buzdolabı	1
Büyükleme	4	Emirli konuşma	2	Dedikodu yayma	1	Özgürlüğü kaybetme	1	Üvey baba	1	Sineklik	1
Psikolojik yıkım	4	Sendikaya üye yapma	2	Kul hakkına girme	1	Yaşarken ölme	1	Güçsüz kişi	1	Çin Malı	1
Cehennem	4	Haksızlık yapma	2	Taraf olmaya zorlama	1	Sırtta yük	1	Sinsi düşman	1	Dar gelen kıyafet	1
Terör	4	Takip etme	2	Yargısız infaz etme	1	Denizi kurutmak	1	Katil	1	İki beden küçük korse	1
Hırsızlık	4	Göz hapsine alma	2	Güç gösterisi yapma	1	Cam kırıkları üstünde yürüme	1	Otokrasi	1	İçinden çıkılmaz bataklık	1
Mutsuz etme	3	İstismar	2	Kabadayılık yapma	1	Korkarak yükseğe çıkma	1	Ağalık sistemi	1	Kafes	1
Zorluk çıkarma	3	Sindirme	2	Abartma	1	Çemberin içinde olma	1	Kast sistemi	1	Üstünde bir dağ	1
Ego tatmin etme	3	Saygısız davranma	2	Riyakâr davranma	1	Penceresiz odada gün ışığı bekleme	1	Komünizm	1	Nazi Kampı	1
Küfür etme	3	Adam kayırma	2	Kanunsuz davranış	1	Nefes alamama	1	Kangren	1	Çivi ve çekiç	1
İtibarsızlaştırma	3	Şizofren gibi hissetme	2	Tokat atma	1	Aile içi şiddet	1	Regl sancısı	1	Sarı zarf	1
Rahatsız etme	3	Diken üstünde hissetme	2	Çamur atma	1	Sapıklık	1	Nefes darlığı	1	Baskı yapan cendere	1
Değersizlik hissi	3	Boğulma	2	Utanma	1	Gökyüzünün üzerine yığılması	1	Karın ağrısı	1	Ruha bağlanmış pranga	1
Ateş	3	Kötü ders programı	2	Stres	1	Kaynana dili	1	Mide bulantısı	1	Üstüne atılan ağırlık	1
Virüs	3	Yok olma	2	Kendin olamama	1	Enflasyon	1	Veba	1	Pasta kalıbı	1
İnsanı kemiren kurt	3	Kapan	2	Travma	1	Su verilmeyen ağaç	1	Beynin durması	1	Sivrisinek	1
Mengene	3	Deli silahı/silah	2	Aşağılık hissetme	1	Karanlık	1	Bıçak yarası	1		
Savaş	3	Balyoz	2	Yorgun hissetme	1	Yılan zehri	1	Anksiyete	1		
Korkunç canavar/hayalet	3	Kılıç	2	İçten içe oyulma	1	Enerji emen böcek	1	Diş ağrısı	1		
Kölelik sistemi	3	Kelepeç	2	Sıkıntı	1	Çıkmaz sokak	1	Kusmak	1		
Acı biber	3	Kaktüs/zararlı ot	2	Küçük taşın kaya etkisi	1	Heyelan	1	Acı ayçekirdeği	1	Toplam	226

Tablo 3 incelendiğinde frekansı 5'in altında olan 139 metafor olduğu görülmektedir. Metaforların toplam frekansı ise 226'dır. Frekansı 4 olan 9 metafor (engelleme, motivasyon kaybettirme, suç işleme, meslekten soğutma, büyükleme, psikolojik yıkım, cehennem, terör, hırsızlık) bulunmuştur. Frekansı 3 olan 17 metafor (mutsuz etme, zorluk çıkarma, ego tatmin etme, küfür etme, itibarsızlaştırma, rahatsız

etme, değersizlik hissi, ateş, virüs, insanı kemiren kurt, mengene, savaş, korkunç canavar/hayalet, kölelik sistemi, acı biber, sevilmeyen yiyecek/yemek, vicdansız/merhametsiz davranma) bulunmaktadır. Frekansı 2 olan metafor sayısı 26 (kusur bulma, ayırım yapma, emirli konuşma, sendikaya üye yapma, haksızlık yapma, takip etme, göz hapsine alma, istismar, sindirme, saygısız davranma, adam kayırma, şizofren gibi hissetme, diken üstünde hissetme, boğulma, kötü ders programı, yok olma, kapan, deli silahı/silah, balyoz, kılıç, kelepçe, kaktüs/zararlı ot, pres makinesi, ayağı sıkın/vuran ayakkabı, cinayet, baş ağrısı/migren). Frekansı 1 olan 87 metafor (dedikodu yayma, kul hakkına girme, taraf olmaya zorlama, yargısız infaz etme, güç gösterisi yapma, kabadayılık yapma, abartma, riyakâr davranma, kanunsuz davranış, tokat atma, çamur atma, utanma, stres, kendin olamama, travma, aşağılık hissetme, yorgun hissetme, içten içe oyulma, sıkıntı, küçük taşın kaya etkisi, karbondioksit maruz kalma, tüp kamyonu ile ateşe yaklaşma, kaldırılamayan ağır taş, rutubet, özgürlüğü kaybetme, yaşarken ölme, sırtta yük, denizi kurutmak, cam kırıkları üstünde yürüme, korkarak yükseğe çıkma, çemberin içinde olma, penceresiz odada gün ışığı bekleme, nefes alamama, aile içi şiddet, sapıklık, gökyüzünün üzerine yığılması, kaynana dili, enflasyon, su verilmeyen ağaç, karanlık, yılan zehri, enerji emen böcek, çıkmaz sokak, heyelan, ölüm, iç karartıcı hava, rüzgâr, toplu gaz zehirlenmesi, üvey baba, güçsüz kişi, sinsi düşman, katil, otokrasi, ağalık sistemi, kast sistemi, komünizm, kangren, regl sancısı, nefes darlığı, karın ağrısı, mide bulantısı, veba, beyin durması, bıçak yarası, anksiyete, diş ağrısı, kusmak, acı ay çekirdeği, tuzlu tatlı, sakız, boğazda kalan lokma, buzdolabı, sineklik, Çin Malı, dar gelen kıyafet, iki beden küçük korse, içinden çıkılmaz bataklık, kafes, üstünde bir dağ, Nazi Kampı, çivi ve çekiç, sarı zarf, baskı yapan cendere, ruha bağlanmış pranga, üstüne atılan ağırlık, pasta kalıbı, sivrisinek) bulunmuştur.

Mobbing Metaforlarına İlişkin Oluşturulan Kategoriler

Öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlardan benzer niteliğe sahip olanlar kategoriler haline getirilerek Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Mobbing Metaforlarına İlişkin Oluşturulan Kategoriler

Kategori	Metafor
1.Olumsuz Davranışlar/ Eylemler	psikolojik baskı/baskı (92), psikolojik şiddet/şiddet (53), psikolojik işkence/işkence (32), zorbalık (25), psikolojik taciz/taciz (20), dışlama (11), yıldırma (11), zulmetme (11), aşağılama (10), eziyet etme (9), değersizleştirme (8), tehdit (8), aciz insan davranışı (6), kişilik hakları ihlali (6), onur kırıcı davranış (6), huzursuz etme (6), kötü davranma (5), hakaret etme (5), dayatma (5), engelleme (4), büyüklenme (4), motivasyon kaybettirme (4), suç işleme (4), psikolojik yıkım (4), meslekten soğutma (4), küfür etme (3), rahatsız etme (3), zorluk çıkarma (3), vicdansız/merhametsiz davranma (3), itibarsızlaştırma (3), ego tatmin etme (3), mutsuz etme (3) kusur bulma (2), haksızlık yapma (2), ayırım yapma (2), saygısız davranma (2), göz hapsine alma (2), emirli konuşma (2), sindirme (2), sendikaya üye yapma (2), takip etme (2), adam kayırma (2), istismar (2), dedikodu yayma (1), kul hakkına girme (1), taraf olmaya zorlama (1), yargısız infaz etme (1), güç gösterisi yapma (1), kabadayılık yapma (1), abartma (1), riyakâr davranma (1), kanunsuz davranış (1), tokat atma (1), çamur atma (1)
2.His/ Duygu	acizlik /çaresizlik hissi (13), beceriksiz/yetersiz hissetme (6), esaret (5), değersizlik hissi (3), diken üstünde hissetme (2), şizofren gibi hissetme (2), utanma (1), stres (1), kendin olamama(1) , travma (1), aşağılık hissetme (1), yorgun hissetme (1), içten içe oyulma (1), sıkıntı (1), küçük taşın kaya etkisi (1)
3.Olumsuz/ Tehlikeli Durum	kâbus (10), zehir (6), ateş (3), virüs (3), karbondioksit maruz kalma (1), boğulma (2), kötü ders programı (2), yok olma (2), tüp kamyonu ile ateşe yaklaşma (1), kaldırılamayan ağır taş (1), rutubet (1), özgürlüğü kaybetme (1), yaşarken ölme (1), sırtta yük (1), denizi kurutmak (1), cam kırıkları üstünde yürüme (1), korkarak yükseğe çıkma (1), penceresiz odada gün ışığı bekleme (1), nefes alamama (1), aile içi şiddet (1), sapıklık (1), gökyüzünün üzerine yığılması (1), kaynana dili (1), enflasyon (1), su verilmeyen ağaç (1)
4.Hayvan	İnsanı kemiren kurt (3), sivrisinek (1), enerji emen böcek (1), yılan zehri (1)
5.Alet /Eşya	

---

	mengene (3), kapan (2), kelepçe (2), deli silahı/silah (2), balyoz (2), kılıç (2), kaktüs/zararlı ot (2), ayağı sıkın/vuran ayakkabı (2), pres makinesi (2), baskı yapan cendere (1), ruha bağlanmış pranga (1), üstüne atılan ağırlık (1), pasta kalıbı (1), çivi ve çekiç (1), sarı zarf (1), buzdolabı (1), sineklik (1), çemberin içinde olma (1), Çin malı (1), dar gelen kıyafet (1), iki beden küçük korse (1)
6.Mekân	hapishane (8), cehennem (4), içinden çıkılmaz bataklık (1), kafes (1), üstünde bir dağ (1), Nazi Kampı (1), çıkmaz sokak (1)
7.Olumsuz toplumsal olay/doğa olayı	terör (4), hırsızlık (4), savaş (3), cinayet (2), heyelan (1), ölüm (1), iç karartıcı hava (1), rüzgâr (1), toplu gaz zehirlenmesi (1), karanlık (1)
8. Olumsuz Toplumsal Rol	korkunç canavar/hayalet (3), üvey baba (1), güçsüz kişi (1), sinsî düşman (1), katil (1)
9.Yönetim	kölelik sistemi (3), otokrazi (1), ağalık sistemi (1), kast sistemi (1), komünizm (1)
10.Hastalık	kanser (11), bulaşıcı/salgın hastalık (9), depresyon (8), baş ağrısı/migren (2), regl sancısı (1), nefes darlığı (1), karın ağrısı (1), mide bulantısı (1), veba (1), beynin durması (1), bıçak yarası (1), anksiyete (1), diş ağrısı (1), kusmak (1), kangren (1)
11.Yiyecek	sevilmeyen yiyecek/yemek (3), acı biber (3), acı ay çekirdeği (1), tuzlu tatlı (1), sakız (1), boğazda kalan lokma (1)

Tablo 4 incelendiğinde mobbing kavramına ilişkin metaforların 11 kategoride toplandığı görülmektedir. “Olumsuz davranışlar/eylemler” kategorisinde 54 metafor bulunmaktadır. Bu kategorideki metaforların toplam frekansı 407 olarak bulunmuştur. En yüksek toplam frekansa sahip kategoridir. İkinci kategoride “his/duygu” başlığı altında 15 metafor sıralanmıştır. Metaforların toplam frekansı 40’dır. Üçüncü kategori olan “olumsuz/tehlikeli durum” kategorisinde 25 metafor bulunmaktadır. Metaforların toplam frekansı 46’dır. Dördüncü kategori olan “hayvan” kategorisinde 4 metafor bulunmaktadır, metaforların toplam frekansı 6’dır. Beşinci kategori “alet/eşya” kategorisinde 21 metafor bulunmuştur ve metaforların toplam frekansı 31’dır. Altıncı kategori olan “mekan” kategorisinde 7 metafor sıralanmıştır, metaforların toplam frekansı 17’dır. Yedinci kategori “olumsuz toplumsal olay/doğa olayı” kategorisinde ise 10 metafor olduğu görülmektedir ve metaforların toplam frekansı 19’dur. Sekizinci kategori “olumsuz toplumsal rol” olarak isimlendirilmiştir. Bu kategoride 5 metafor bulunmaktadır. Metaforların toplam frekansı ise 7’dır. Dokuzuncu kategori olan “yönetim” kategorisinde 5 metafor sıralanmıştır, metaforların toplam frekansı 7’dır. Onuncu kategori “hastalık” olarak adlandırılmıştır. Bu kategoride 15 metafor bulunmaktadır, metaforların toplam frekansı 41 olarak bulunmuştur. Son kategori “yiyecek” kategorisidir ve bu kategoride 6 metafor bulunmaktadır. Metaforların toplam frekansı ise 10’dur.

Mobbing Kavramına İlişkin Oluşturulan Metaforların Gerekçeleri

Öğretmenler oluşturdukları mobbing metaforları için çünkü ile başlayan cümleyi tamamlayarak gerekçe oluşturmuşlardır. Araştırmaya katılan toplam 613 öğretmenden 597’si oluşturduğu metafora gerekçe sunmuştur. 16 öğretmen ise mobbinge ilişkin metafor oluşturmasına rağmen gerekçe belirtmemiştir. Öğretmenlerin formu cevaplama sırasına göre öğretmenlere verilen numaralar ve öğretmenlerin cinsiyeti belirtilerek yanıtlar sunulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarına göre belirlenen frekansı en yüksek 5 metaforun gerekçelerine ilişkin örneklere aşağıda yer verilmiştir.

“Psikolojik baskı/baskı” metaforuna ilişkin gerekçeler:

Ö 5-K: “*Mobbing kurum yöneticilerinin personeline uyguladığı baskı gibidir. Çünkü yöneticiler konumunu kullanarak yönetimi altındakilere istediklerini zorla yaptırırlar.*”

Ö 37-E: “*Mobbing baskı gibidir. Çünkü stres yaratır, moral bozar, yıpratır, erken yaşlandırır.*”

Ö 192-E: “*Mobbing baskı uygulama gibidir. Çünkü çapsız insanlar uygular.*”

Ö 235-K: “*Mobbing baskı gibidir. Çünkü o çok sevdiğiniz mesleği yapmak için okula bile gitmek istemezsiniz.*”

Ö 582-K: “*Mobbing baskı gibidir. Çünkü istenmeyen bir şeyi zorla yaptırmak hiç hoş değil.*”

“Psikolojik şiddet/şiddet” metaforuna ilişkin gerekçeler:

Ö 611-E: “*Mobbing psikolojik şiddet gibidir. Çünkü iş göremez hale geliyoruz.*”

Ö 556-E: “*Mobbing psikolojik şiddet gibidir. Çünkü çalışırken tüm psikolojiniz alt üst olur.*”

Ö 435-K: “*Mobbing psikolojik şiddet gibidir. Çünkü sürekli yaşadığım için çok iyi bilirim bu hissi.*”

Ö 290-K: “*Mobbing psikolojik şiddet gibidir. Çünkü ruhsal olarak çökertmek amaçlı yapılır.*”

Ö 167-K: “*Mobbing şiddet gibidir. Çünkü psikolojik şiddet en ağır şiddettir.*”

“Psikolojik işkence/işkence” metaforuna ilişkin gerekçeler:

Ö 189-K: “*Mobbing psikolojik işkence gibidir. Çünkü kısıtlamak, aciz bırakmak, yaşam ışığını ve görev aşkını söndürmek için yapılmaktadır. Kendi egolarını tatmin etmek içindir.*”

Ö 608-K: “*Mobbing işkence gibidir. Çünkü kişinin istemediği şeyler yapılıyor ya da yaptırılıyor.*”

Ö 583-E: “*Mobbing işkence gibidir. Çünkü muhatabını ezer.*”

Ö 522-K: “*Mobbing işkence gibidir. Çünkü yasama sevincini alır depresyona sokar.*”

Ö 455-K: “*Mobbing işkence gibidir. Çünkü insanı yaptığı işten soğutur, sürekli haksızlığa uğradığı hissini taşıtır.*”

“Zorbalık” metaforuna ilişkin gerekçeler:

Ö 163-K: “*Mobbing zorbalık gibidir. Çünkü güçlü güçsüzü ezer.*”

Ö 169-E: “*Mobbing zorbalık gibidir. Çünkü istemediğin işi yaptırmaya çalışırlar.*”

Ö 193-K: “*Mobbing zorbalık gibidir. Çünkü insanların huzurunu kaçırmaktadır.*”

Ö 135-K: “*Mobbing zorbalık gibidir. Çünkü kabalaşma vardır.*”

Ö 238-K: “*Mobbing zorbalık gibidir. Çünkü mevki olarak üstün konumda bulunmak insan olduğunu unutturuyor.*”

“Psikolojik taciz/taciz” metaforuna ilişkin gerekçeler:

Ö 10-E: “*Mobbing psikolojik taciz gibidir. Çünkü karşımızdaki hak hukuk düşünmeden kendi otoritesine sığınmaktadır.*”

Ö 423-E: “*Mobbing psikolojik taciz gibidir. Çünkü aşırı rahatsız eder.*”

Ö 458-K: “*Mobbing psikolojik taciz gibidir. Çünkü derin psikolojik izler bırakır.*”

Ö 496-K: “*Mobbing psikolojik taciz gibidir. Çünkü sizi sürekli gözetim altında tutar.*”

Ö 568-K: “*Mobbing psikolojik taciz gibidir. Çünkü eril bir yönetim anlayışı var.*”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmenlerin algılarına göre mobbing metaforlarının belirlendiği bu çalışmada öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen verilerde 167 farklı metafora ulaşılmıştır. Metaforların 28’inin frekansının 5 ve 5’in üzerinde olduğu, 139’unun frekansının ise 5’in altında olduğu bulunmuştur. Metaforların toplam frekansı ise 631’dir. Frekansı en yüksek beş metafor ve frekansları şu şekildedir: psikolojik baskı/baskı (92), psikolojik şiddet/şiddet (53), psikolojik işkence/işkence (32), zorbalık (25), psikolojik taciz/taciz (20). Tutar ve Uslu (2018, s.21) İngilizce bir kelime olan “mobbing” kavramının Türkçede “yıldırma”, “sindirme”, “yok sayma”, “psikolojik şiddet gösterme” ve “bezdirme” anlamında olduğunu ancak

Türkçe karşılığının net olmamasının literatürde terminoloji sorunu yarattığını belirtmektedir. Ayrıca Türk Dili Kurumu'nun "mobbing" için "bezdiri" kelimesini verdiğini, Türkçe'de bu kavramın "duygusal taciz", "psikolojik şiddet", "psikolojik terör", "psiko-şiddet", "yıldırma" ve "bezdiri" olarak da kullanılmaktayken; yabancı literatürde "zorbalık", "işyerinde zorbalık", "iş yeri zorbalığı", "kötü muamele", "iş ya da işgören tacizi", "duygusal taciz", "gözdağı", "kurban etme", "işyeri tacizi" ve "sözlü taciz" ile özdeş anlamda olduğunu ifade etmektedir. Buradan hareketle öğretmenlerin mobbinge ilişkin metafor oluştururken Türkçede ve yabancı literatürde kullanılan diğer benzer kavramları metafor olarak çoğunlukla tercih ettikleri söylenebilir. Ayrıca mobbing kavramının olumsuz bir anlama sahip olması sebebiyle öğretmenlerin mobbing metaforlarının tamamının da negatif anlam içeren kelimeler olduğu söylenebilir.

Araştırmanın ikinci aşamasında öğretmenlerin mobbing kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar kategoriler haline getirilerek tablolaştırılmıştır. Metaforların analizi sonucunda birbirine benzerlik gösteren metaforlar 11 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler şunlardır: olumsuz davranışlar/eylemler, his/duygu, olumsuz/tehlikeli durum, hayvan, alet/eşya, mekân, olumsuz toplumsal olay/doğa olayı, olumsuz toplumsal rol, yönetim, hastalık, yiyecek.

"Olumsuz davranışlar/eylemler" oluşturulan birinci kategoridir. Bu kategoride 54 metafor bulunmaktadır ve metaforların toplam frekansı 407'dir. Araştırmanın diğer 10 kategorisi ile karşılaştırıldığında en yüksek frekansa sahip kategoridir. En sık tekrar eden 5 metafor "psikolojik baskı/baskı (92), psikolojik şiddet/şiddet (53), psikolojik işkence/işkence (32), zorbalık (25), psikolojik taciz/taciz (20)" bu kategoride yer almaktadır.

İkinci kategori olan "his/duygu" kategorisinde ise 15 metafor bulunmaktadır ve metaforların toplam frekansı 40'dir. Bu kategoride mobbingle özdeşleştirilen his ve duyguların tamamının negatif anlam içerdiği görülmektedir. Araştırmada oluşturulan üçüncü kategori "olumsuz/tehlikeli durum" olarak belirlenmiştir. Bu kategoride 25 metafor bulunmaktadır ve metaforların toplam frekans değeri 46'dır.

Dördüncü kategori "hayvan" olarak adlandırılmıştır. Bu kategoride "kurt, yılan, sivrisinek, böcek" metaforları yer almaktadır. Metaforların toplam frekansı 6'dır. Araştırmada oluşturulan beşinci kategori "alet/eşya" olarak isimlendirilmiştir. Bu kategoride 21 metafor bulunmaktadır ve metaforların toplam frekansı 31'dir. Bu kategoride ayrıca iş yaşamında ceza ile özdeşleşen "sarı zarf" metaforu ile günlük yaşamda faydalı bir mutfak gereci olan "pasta kalıbı" oldukça dikkat çekici metaforlar olarak öne çıkabilir. "Pasta kalıbı" metaforunun "kişileri kalıba sokma" anlamında kullanıldığı düşünülebilir. Ayrıca "mengene" metaforu da günlük yaşamda fazla kullanılmayan bir kavram iken mobbing metaforu olarak kullanılmasının oldukça dikkat çekici olduğu söylenilebilir.

Altıncı kategori olan "mekan" kategorisinde 7 metafor sıralanmıştır, metaforların toplam frekansı 17'dir. Bu kategoride en yüksek frekanslı metafor "hapishane" metaforudur. Yedinci kategori "olumsuz toplumsal olay/doğa olayı" kategorisidir. Bu kategoride 10 metafor sıralanmıştır ve metaforların toplam frekansı 19 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın sekizinci kategorisi "olumsuz toplumsal rol" olarak isimlendirilmiştir. Bu kategoride 5 metafor bulunmaktadır ve metaforların toplam frekansı ise 7'dir. Araştırmanın dokuzuncu kategorisi "yönetim" kategorisidir ve 5 metafor sıralanmıştır. Toplam frekansı 7 olarak bulunmuştur. Bu kategoride "kölelik sistemi, otokrasi, ağalık sistemi, kast sistemi, komünizm" metaforları mobbing metaforu olarak kullanılmıştır.

Onuncu kategori "hastalık" olarak adlandırılmıştır. Bu kategoride 15 metafor bulunmaktadır, metaforların toplam frekansı 41 olarak bulunmuştur. Bu kategorinin en yüksek frekanslı metaforu "kanser" metaforudur. Son kategori "yiyecek" kategorisidir ve bu kategoride 6 metafor bulunmaktadır. Metaforların toplam frekansı ise 10'dur.

Araştırmanın üçüncü aşamasında ise mobbing metaforlarının gerekçeleri verilmiştir. Bu bölümde en yüksek frekansa sahip 5 metafora ait gerekçeler katılımcıların ifadelerinden örnekler verilerek sunulmuştur.

Literatürdeki mobbing çalışmalarında benzer metaforlara ulaşıldığı söylenilebilir. Bu çerçevede bu araştırmalar araştırmayı destekler niteliktedir. Sheehan vd. (2004) işyeri zorbalığının etkilerini araştırdıkları çalışmalarında katılımcılardan "zorba, zorbalık deneyimi, kendilerine ve örgütlerine karşı duygularını" açıklayan metaforlar üretmelerini istemişlerdir. Çalışmada zorbalık deneyimi için yaygın olarak ifade edilen duygu "çaresizlik" kullanılan metaforlar "boğulma, mücadele etme, tuzağa düşme"

olarak bulunmuştur. Zorbanın “samimiysiz, ikiyüzlü” olduğunu ifade eden katılımcıların kullandıkları metaforlar “bir kadın kombinezonuna sarılmış bir zorbanın kalbi, iki başlı oyuncak bebek”, zorbanın “kontrolcü ve umursamaz” olduğunu belirtenlerin kullandıkları metaforlar ise “başçavuş, düşman, makine” olarak bulunmuştur. Zorbalık anındaki hislerini “kapana kısılmış, savunmasız” olarak ifade edenlerin kullandıkları metaforlar “B sınıfı bir filmdeki Ray Miland gibi kötü bir rüyada sıkışıp kalmak, Salvador Dali tablosundaki tek normal karakter olmak”, kendini oyunun bir parçası olarak hisseden katılımcının kullandığı metafor “çok iyi bir okçu ok atarken hedefin ortasında kalmak”, kendilerini “önemsiz, korkak, durumların kurbanı” olarak gören katılımcılardan birinin kullandığı metafor “önemsiz çıplak kir zerresi” olduğu ifade edilmiştir. Örgütlerini ve yönetimlerini zorbalığı önleme, danışmanlık yapma ve disipline etme konusunda “tutarsız ve dengesiz” olarak tanımlayan katılımcıların zorbalığın görmezden geldiğini ifade ederken bu konuda ise “birinin cinayet işlediğini izlemek ve herkesin ne olduğunu görmemeyi seçmesi, devekuşu gibi kafayı kuma gömme” metaforlarını kullandıkları belirtilmiştir. Tracy, vd., (2006) çalışmalarında mobbing metaforu olarak “oyun/savaş, kabus, su işkencesi, zararlı madde” metaforlarına ulaşmıştır. Ayrıca araştırmada katılımcıların anlatılarında “dayak, fiziksel istismar ve ölüm” metaforlarına ulaşıldığı belirtilmektedir. Thirlwall (2014) çalışmasında “utanç, üzüntü ve acı” ile ilişkili metaforların verilerden güçlü bir şekilde ortaya çıktığını bulmuştur. Ayrıca çalışmada kötü muameleye maruz kalan işçiler zorbaları “narsist dikatörler, iki yüzlü aktörler ve şeytan figürleri” ile ilişkilendirmiştir. İşyerinde mobbinge maruz kalan çalışanlar ise kendilerini “savunmasız çocuklara, kölelere, mahkumlara, hayvanlara ve kalbi kırık sevgililere” benzettikleri bulunmuştur.

Araştırma devlet okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerle yürütülmüştür. Farklı örneklem grupları (öğretmen adayları, özel okul öğretmenleri, usta öğreticiler, akademisyenler, eğitim yöneticileri, veliler, öğrenciler, yabancı uyruklu öğretmenler) ile de araştırmalar yürütülerek karşılaştırma çalışmaları yapılabilir.

Kaynakça

- Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ. & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Baş, T. & Akturan, U. (2017). Fenomenoloji. T. Baş & U. Akturan (Eds.). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel destekli araştırma yöntemleri* (3. Baskı) içinde 85-91. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry research design: choosing among five approaches* (Second Edition). Sage Publications.
- Çeliköz, M., & Çeliköz, N. (2017). Exposure to Mobbing: Perceptions of Primary School Teachers. *Journal of education and practice*, 8(3), 195-201.
- Duffy, M. & Sperry, L. (2014). *Overcoming mobbing: a recovery guide for workplace aggression and bullying*. Oxford University Press.
- Erdogan, G. (2009). Mobbing (işyerinde psikolojik taciz). *TBB Dergisi*, 83, 318-352.
- İçli, T. G. (2021). *Kriminoloji*. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Leymann, H. (1990). Mobbing and psychological terror at workplaces. *Violence and Victims*, 5(2), 119-126.
- Palabıyık, B. (2021). *Yargı kararları ışığında mobbing ve ispatı*. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Polat, O. (2021). *Klinik adli tıp adli: tıp uygulamaları*. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Sheehan, M., Barker, M. & McCarthy, P. (2004). Analysing metaphors used by victims of workplace bullying. *International Journal of Management and Decision Making*, 5(1), 21-34.
- Tanrıverdi, A.A. (2023). *Kamu görevlisine uygulanan psikolojik şiddet (mobbing)*. Gazi Kitabevi.
- Thirlwall, A. (2014). My little desert island:using metaphors to identify the emotional impact of workplace bullying, University. "My Little Desert Island: Using metaphors to identify the emotional im" by Alison Thirlwall (uow.edu.au) adresinden 12.06.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Tımaz, P. (2011). *İşyerinde psikolojik taciz (mobbing)*. Beta.
- Topcu, M. K. & Korkmaz, G. (2021). Mobbing. P. Fayganoğlu & R. Can Yalçın (Eds.).*Örgütlerin karanlık yüzü* içinde 41-64. Siyasal Kitabevi.
- Tracy, S. J., Lutgen-Sandvik, P., & Alberts, J. K. (2006). Nightmares, Demons, and Slaves: Exploring the Painful Metaphors of Workplace Bullying. *Management Communication Quarterly*, 20(2), 148-185.

- Turan, H. (2021). İnsan kaynağının yönetimi. N. Cemaloğlu (Ed). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (II. Baskı) içinde 269-288. Pegem Akademi.
- Tutar, H. & Uslu, F. (2018). *Mobbing hukuku (mobbing, hukuksal sonuçları ve mobbing ile ilgili yargı kararları)*. Adalet Yayınevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

*****

Etik Beyan ve Etik Kurul Onayı

Bu araştırmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 25.05.2022 tarihli 368436 sayılı izniyle yürütölmüştür.

*****

Yazarların İşbirliği Oranı

Çalışmayı yazarlar %50 oranında, eşit katkılı olarak yürütölmüştür.